

Jan Jiří Rückl (1900-1938) český průmyslník, katolický politik a organizátor spolkového života

Narodil se v rodině sklářského průmyslníka Františka Rückla. Patřil k nejvzdělanějším katolickým intelektuálům a politikům v meziválečném období. Studoval práva, filozofii a politické vědy, mimo jiné v Praze, Mnichově a Paříži. Po krátké úřednické kariéře na Zemské správě politické v Praze se věnoval především podnikání, jak v Československu, tak i v Evropě (zejména v Paříži). V západní Evropě navázal četné kontakty s představiteli evropských politických i církevních kruhů. Patřil rovněž k důvěrníkům papeže Pia XI., pro nějž prováděl zpravodajskou službu. Získal tak i titul papežského komořího. Pro papeže zpracovával také sociální materiály a podílel se i na vzniku encykliky „Quadragesimo anno“ (1931), která jako způsob řešení ekonomické krize navrhovala zavedení stavovského řádu do hospodářských záležitostí. V Československé straně lidové se zasloužil o vznik Mladé generace lidové strany, sdružující potencionální mladé zájemce o vstup do lidové strany (1929-38 jí předsedal). Počátkem 30. let se stal předsedou přípravného výboru I. celostátního katolického sjezdu. Stoupenec směru Bohumila Staška a zastánce konzervativnější orientace strany. Současně byl však stále demokratem a odmítal autoritativní zásahy do politického systému. Podle informátorů z okruhu Hradu dokonce pracoval ve směru zmírnění pravicové linie českých lidovců. Podporoval politiku prezidenta Masaryka i Beneše. V prosinci 1935 se významně zasloužil o zvolení Edvarda Beneše prezidentem, protože přiměl váhající slovenské ľudovce k jeho podpoře. V polovině 30. let uveřejnil řadu článků, kde kritizoval komunismus i nacismus a hájil zásady demokracie. Zemřel v mladém věku na leukémii.

Metoděj Habáň (1899-1984) dominikánský kněz, filozof, teolog

Po studiích na gymnáziu v Uherském Hradišti a biskupském gymnáziu Valeriána Jirsíka v Českých Budějovicích (1918) vstoupil do dominikánského řádu a přijal řeholní jméno Metoděj. Filozofii absolvoval na dominikánském učilišti v Olomouci, teologii na Papežské univerzitě – Angelicu (Pontificia universitá S. Tommaso) v Římě. 1924 byl vysvěcen na kněze. Od 1929 začal přednášet v Olomouci; inicioval vznik čtvrtletníku Filosofická revue, který začali vydávat profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánů. Od podzimu 1929 se v Praze pod Habáňovým vedením začaly pravidelně konat kurzy katolické filozofie a teologie, které měly inteligenci (především akademické) poskytnout pevné základy filozofie (vyšší náboženské kursy). Věnoval se také publicistické a organizační

činnosti. 1933 založil tzv. Akademické týdny, které sloužily pro mladou generaci. Po válce působil (od r. 1947) v litoměřickém semináři s učilištěm, kde zastával funkci děkana a spirituála a přednášel filozofii, zároveň vyučoval na gymnáziu v Ústí n. Labem náboženství. Po únoru 1948 byl uvězněn, po intervenci ředitele Národního divadla Ferdinanda Pujmana amnestován. 1950 byl pro ilegální pokračování v řeholním životě znovu uvězněn, po propuštění pracoval v civilním zaměstnání, v l. 1957–74 pastoračně v Chlumu nad Ohří. Na konci 60. let se účastnil dialogu marxistů s křesťany ve filozofickém semináři Milana Machovce i ekumenického semináře v Jirchářích, pořádal v Praze cykly přednášek, publikoval, navazoval mezinárodní kontakty. 1972 mu byl odňat státní souhlas k veřejnému působení; na odpočinku se věnoval pastorační práci v Praze, Karlových Varech, Brně.

Silvestr Braitó (1898-1962) dominikánský kněz, teolog, publicista, literární kritik, básník

Narodil se v Bulharsku italským rodičům. Po ukončení studií na Akademickém gymnáziu v Praze vstoupil do dominikánského řádu a v roce 1922 byl vysvěcen na kněze. Patřil k charismatickým kazatelům a jeho přednášky byly mezi studenty velmi oblíbeny. V letech 1930-50 vyučoval teologickou estetiku a mystiku na řádovém učilišti v Olomouci. V letech 1926-48 redaktor náboženské revue „Na hlubinu“. Časopis přes svou pravověrnost publikoval moderní a kvalitní články, směřující k prohloubení spirituálního života. Jednalo se navíc o jeden z prvních časopisů, který měl formovat laickou duchovní elitu. Redigoval sbírku životopisů svatých „*Vítězové*“, která však měla vzhledem k množství titulů mnohdy spornou literární i uměleckou úroveň. Podílel se na překladu i vydání „Theologické Sumy“ Tomáše Akvinského. Jeho vrcholným dílem je dogmaticko-apologetická kniha „Církev“ (1946). Po nástupu komunistického režimu byl Braitó zatčen a odsouzen na 15 let vězení. V roce 1960 byl propuštěn a krátce poté zemřel.

Metoděj Klement (1889-1979) český kněz, člen benediktinského řádu, vedoucí představitel mládežnických spolků

Účastnil se aktivit kolem liturgického hnutí a psal pro benediktinskou teoretickou revui Pax, vydávanou v emauzském klášteře. Nejvíce se však zapojil do mládežnického hnutí. Působil například v časopise pro mladé Svatý Vojtěch. Při své činnosti objevil potřebu specifické pastorační práce pro dospívající chlapce a z tohoto důvodu se věnoval rozšíření

ministrantského hnutí. Za tímto účelem založil organizaci Legio angelica, v níž se spojoval katolický skauting s přípravou ke kněžství a zároveň mu tato platforma umožnila šířit ideu liturgického hnutí a obnovy spirituálního života. Do určité míry Klement utvářel z tohoto spolku podobné uskupení, které bylo typické pro německé katolické prostředí, tedy duchovně založený „Männerbund“ (mužský spolek) s nábojem náboženské obnovy, podobně jako byl například německý vysokoškolský spolek Staffelnstein. Hnutí sdružovalo na konci 30. let kolem 4000 členů. Věnoval se popularizaci úcty ke sv. Prokopovi a oživení duchovního významu Sázavy, kde organizoval svatoprokopské pouti a podporoval archeologický výzkum této lokality.

Paulus Sladek (1908-2002) německý katolický duchovní, spoluzakladatel Ackermann Gemeinde

Pocházel ze severních Čech. Již od střední školy se angažoval ve spolku Staffelnstein, kde se také rozhodl pro vstup do augustiniánského řádu (v roce 1926). Zároveň absolvoval studia na teologické fakultě na německé univerzitě v Praze a v roce 1931 byl vysvěcen na kněze. Nejprve působil krátce jako kaplan v České Lípě a posléze se věnoval pastorační práci mezi německými vysokoškoláky v pražském kostele Nejsvětějšího Salvátora a v augustiniánském klášteře sv. Tomáše, který se stal centrem vysokoškolského katolického spolkového hnutí. Současně vyučoval katolickou dogmatiku na teologické fakultě německé univerzity v Praze. Stal se jedním z hlavních protagonistů hnutí duchovní obnovy, které se realizovalo v duchu záměrů papeže Pia XI. Jednou z hlavních součástí této obnovy bylo liturgické hnutí, požadující zpřístupnění bohoslužeb pro nejširší okruh věřících. V této době zastával také postoje, podporující národní charakter víry a křesťanství. Seznámil se totiž s nacionálními kruhy německé mládeže. Za druhé světové války sloužil u zdravotní služby německé armády. Po roce 1945 se věnoval charitativní péči o vysídlence. Stal se v lednu 1946 zakladatelem katolického sdružení Ackermann Gemeinde a již od 50. let usiloval o zahájení procesu česko-německého smíření. Spolupracoval při tom i s některými českými kněžími, například Alexandrem Heidlerem (1916-80), který po roce 1948 odešel do emigrace a působil v Radiu Svobodná Evropa. V srpnu 1955 vystoupil nedaleko českých hranic s výzvou k česko-německému smíření, přičemž zároveň uznal, že nespravedlnosti nezačaly až v roce 1945, kdy se přímo dotkly sudetských Němců, a nepřímo tak uznal spolupodíl sudetoněmeckého obyvatelstva na jeho poválečných osudech. Jeho řeč však tehdy v sudetoněmeckých kruzích nevyvolala prakticky žádný ohlas. Sladek se věnoval také podpoře pronásledovaných

křesťanů v komunistickém Československu. Ve spolupráci s dalšími katolickými organizacemi v Německu organizoval například zaslání knih s náboženskou tematikou. Současně působil jako převor augustiniánského kláštera v bavorském Zwieslu.

Eduard Winter (1896-1982) německý katolický činitel, církevní historik

1915-19 studoval teologii v Innsbrucku a později v Praze. Od počátku 20. let byl aktivně činný v katolickém mládežnickém hnutí a stal se vůdčí osobností studentského spolku *Staffelstein* (v letech 1920-38 byl jeho předsedou). Na počátku 30. let se stal současně předsedou mládežnické sekce Katolické akce. Winter patřil k hlavním stoupencům nacionální linie činnosti katolických spolků a ve 30. letech aktivně podporoval Henleinovu politiku. Zároveň byl pedagogicky činný i na německé univerzitě. V roce 1922 se stal docentem, 1929-34 mimořádným a v letech 1934-41 řádným profesorem pro obor církevních dějin na teologické fakultě německé univerzity v Praze. 1934-35 byl také děkanem teologické fakulty. 1939 vstoupil do NSDAP. V letech 1941-45 zároveň profesorem evropských duchovních dějin na filozofické fakultě téže univerzity. V průběhu druhé světové války se oženil a vystoupil z církve. Stal se spolupracovníkem SD, věnoval se zkoumání východoevropských dějin a působil v nadaci Reinharda Heydricha pro vědecký výzkum, která vznikla nařízením říšského protektora již v červnu 1942. Tato instituce se podílela na výzkumu kulturních, hospodářských a politických poměrů v českých zemích a v jihovýchodní Evropě. Vedle Wintera v ní až do jara 1945 působili také další vědecké kapacity pražské Německé univerzity. Winter pořádal také přednášky pro řadové vojáky i členy SS, které je měly seznamovat s geografickým, ekonomickým a politickým vývojem obsazovaných území. Za tyto zásluhy byl Winter vyznamenán válečným záslužným křížem. Byl publicisticky činný (např. v protektorátním propagandistickém časopis „*Böhmen und Mähren*“) a aktivně se v té době podílel na snahách o duchovní začlenění českého prostoru do Třetí říše. V květnu 1945 uprchl nejprve do Rakouska, kde však nezískal na univerzitě místo kvůli své nacistické minulosti. Poté působil (jako jeden z mála odsunutých vědců) v NDR. 1947- 52 profesorem evropských dějin na univerzitě v Halle, 1952-66 přednášel na Humboldtově univerzitě v Berlíně a byl činný ve východoněmecké Akademii věd. 1956 obdržel národní cenu NDR II.

třídy. Autorem řady vědeckých pojednání, například monografie k Bernardu Bolzanovi a k tématu josefinismu a východoevropských církevních dějin). Zabýval se rovněž náboženskými a duchovními dějinami českých zemí.

Jan Evangelista Urban (1901-91) františkánský kněz, teolog, publicista

Narozen v řemeslnické rodině v Praze. V roce 1915 vstupuje do Třetího řádu sv. Františka a pokračuje i vstupem do františkánské řehole v roce 1918. V roce 1924 vysvěcen na kněze a od počátku svého působení se snaží prosazovat moderní akcenty duchovního života. Zprvu se orientoval na středověké řádové dějiny, ale seznámení se s duchovním dědictvím řádu mu umožňuje intenzivně se věnovat veřejné činnosti. Nejprve se věnuje charitativně-misijní činnosti, kdy v roce 1930 zakládá Laický apoštolát Třetího řádu sv. Františka, který organizuje distribuci jídla chudým, programy pro děti, výuku náboženství pro konvertity a další aktivity. Program aktivně podporoval také tehdejší lidovecký politik František Nosek (v letech 1925-26 mj. i ministr vnitra), sám příznivce františkánské spirituality. Vzhledem k tomu, že byl také rádcem České ligy akademické, spolku pro mladé katolické intelektuály, věnoval se i práci se studenty. Z této role plynuly i stovky článků, které napsal pro nejrůznější katolicky orientované časopisy, například *Katolík* nebo *Na hlubinu*. Jeho témata jsou většinou náboženská, směřující k utvrzení a výkladu základních bodů křesťanské víry. V roce 1936 bylo v prostorách františkánského kláštera u Panny Marie Sněžné zřízeno přednáškové centrum, které dostalo název *Studium catholicum* a v Urbanově pojetí mělo představovat „doplňek univerzity“. V jeho rámci probíhaly přednášky z historie, pedagogiky, filosofie, práva, ale i lékařské etiky. Až do svého uzavření v době nacistické okupace představovalo jednu z důležitých institucí pro prohlubování vzdělanosti mezi katolickými studenty. Po roce 1948 byl zatčen a odsouzen za údajnou velezradu na 14 let do vězení. V roce 1968 zahajuje kurzy „Živé teologie“, jimiž chce navázat na *Studium catholicum*. V dobách normalizace pořádá neveřejná duchovní cvičení, zejména pro řeholnice. Věnoval se také reflexím myšlenek II. Vatikánského koncilu, které pak vtělil do svých úvah, které však mohly být vydán až posmrtně. Byl autorem řady knih s duchovní tematikou (*Duchovní život; Křesťan v současném světě*), vydaných zejména před druhou světovou válkou.

Jan Scheinost (1896-1964) katolický publicista

Pocházel z průmyslnické rodiny ze Sušice. Vystudoval filozofii na české univerzitě v Praze a poté působil jako středoškolský pedagog v rodném městě. Od 20. let úředník nakladatelství Ladislava Kuncíře v Praze. Patřil k okruhu katolických intelektuálů, kriticky naladěných vůči Šrámkově politice lidové strany a požadující výraznější zastoupení katolíků ve veřejném životě. Výrazněji se publicisticky etabloval v revue Rozmach, založené v roce 1923, zaměřené na kritiku liberalismu a obhajující katolickou výbojnou politiku a český nacionalismus. Revue komentovala aktuální politické i kulturní dění. Současně se v ní však objevovaly úvahy nad obecnějším směřování československé společnosti po vzniku samostatného státu, přičemž Scheinost odmítal ústavní uspořádání první republiky. Působil jako generální tajemník Národní obce fašistické (1927-29). V této době vydával také fašisticky orientované periodikum Stěžeň, kde publikoval články, věnované možné symbióze mezi katolictvím a fašismem. Línii spolupráce mezi oběma ideovými světy hájil i později, když již byl funkcionářem lidové strany. Od 1929 byl redaktorem Lidových listů a od 1933 jejich šéfredaktorem. Byl činný i v době druhé republiky, kdy aktivně podporoval vznik autoritativního politického uspořádání. Stylizoval se do role bojovníka za katolickou restauraci Evropy. V žurnalistické dráze pokračoval také v době protektorátu, kdy se stal šéfredaktorem Národní politiky. 1947 odsouzen za kolaboraci k 22 měsícům odnětí svobody. 1948 znovu odsouzen na základě obnoveného retribučního zákona a tentokrát vězněn až do roku 1955. Po propuštění se živil jako překladatel.

Rudolf Ina Malý (1889-1965) filozof, náboženský a politický publicista

Vystudoval filozofickou fakultu, nejprve působil jako středoškolský pedagog, v letech 1920-39 na ministerstvu zahraničí, nejprve jako rada čs. velvyslanectví v Římě, posléze jako přednosta zpravodajského oddělení. Inicioval vznik časopisu TAK (1937). Po řadu let byl v blízkém vztahu k F. X. Šaldovi. Odpůrce filozofického relativismu a pragmatismu. Publikoval časopisecky a knižně řada studií a úvah o soudobé filozofii, demokracii a ideových směrech. Patřil k nejvýznamnějším kritikům parlamentní a liberální demokracie z katolických pozic. Rudolf Ina Malý zprvu primárně nevystoupil s přímou kritikou politických stran či politického systému, ale s kritikou konkrétních osob, spojených s politikou. Malého zajímala praktická, nikoliv formální stránka demokracie. Domnělou demokratickou rovnost měla nahradit občanská nerovnost, tj. hierarchie skutečných schopností, práce a zásluh. Malý se ve

svém díle *Kříž nad Evropou* pokusil nahradit současnou demokracii tzv. kvalitativní demokracií. Svůj model ideálního společenského řádu postavil R. I. Malý na duchovním, katolickém, nikoliv finančním základě, který poskytuje člověku mravní i odbornou kvalifikaci k vykonávání politických úřadů a rozvíjí jej rovněž v oblasti sociální. Hybnou silou ve společnosti měla být podle Malého inteligence, jež je předurčena vytvořit a zachovávat, nikoliv měnit, danou hierarchii hodnot. Jeho názory však byly pouze eufemismem k destrukci demokratického uspořádání. Rudolf Ina Malý shrnul hlavní myšlenky stavovství v díle *Kříž nad Evropou* (vydána v roce 1935). Stavovství bylo dobré svoji regulovanou demokracií, etatismem a solidaritou, které sice ponechávalo svobodnou soutěž mezi všemi jednotlivými vrstvami obyvatelstva, ale pouze v mezích korporativního systému a státní regulace a pouze k blahu vlasti a národa. Vzhledem k tomu, že Malému v myšlenkových úvahách splývalo stavovství s fašismem, dostával se na pozice obhájce fašismu.

Josef Konstantin Miklík (1885-1966) kněz, filozof, politický teoretik

Vystudoval teologii na řádovém učilišti redemptoristů v Obořišti u Dobříše, kde byl v roce 1920 vysvěcen na kněze. V letech 1925 - 27 studoval na Univerzitě Karlově v Praze filosofii, historii a zeměpis pro středoškolské učitelství. Navštěvoval také Státní archivní školu. Po ukončení studií působil jako kněz v pražské arcidiecézi a současně jako externista vyučoval filosofii, teologii dějin a církevní právo v Obořišti. Angažoval se v různých církevních institucích a přispíval do řady katolických periodik. Stejně jako mnoho jiných katolických intelektuálů vyjadřoval kritiku vůči parlamentně-demokratickému systému. Inspirací jim byla především autoritativní politická seskupení ve Francii, v Belgii a politický režim v Polsku. Ve Francii se v době po první světové válce těšilo oblibě v jistých konzervativních kruzích seskupení *Francouzská akce* (Action française), které čerpalo z nacionálních, antisemitských a antikapitalistických myšlenek, kritizovalo parlamentní demokracii a vyslovovalo se pro katolickou církev a náboženství. V čele tohoto hnutí stál vlivný spisovatel, novinář, filozof a literární kritik Charles Maurras (1868-1952). Za největšího nepřítele považovali především demokracii s chaotičností soudobé civilizace, vzrůstem násilností a mravního úpadku. Josef Konstantin Miklík kritizoval ve svých pracích současnou demokracii za to, že je nemravný systém, který vede k oligarchii. Slabá byla zejména proto, že nerozvinula sebevědomí a politické uvědomění občanů. V demokracii nevládnou podle Miklíka všichni, ale jen představitelé stranických aparátů. Pojem *demokracie* proto nahradil termínem *nookracie* (z řeckého *noos* = duch), který překládal jako *dobrovláda*.

Nookracie měla usilovat o sociální spravedlnost a lidskou solidaritu, v podstatě stát v protikladu ke kapitalizmu a liberálnímu egoizmu. Miklík podporoval nookracii zejména proto, že usilovala o přístupné vzdělání, chránila občany před mravní rozpustilostí a nevázaností a odmítala politické instituce jako např. senát (horní sněmovna). Představy o společenském uspořádání shrnul do publikace „Kniha o dobrém zřízení státu“, vydané v roce 1931. V roce 1948 emigroval do Španělska a posléze do Brazílie, kde také zemřel.